

widują właściwość sądów w sporach o ustalenie samego istnienia uprawnień służebnościowych.

Art. 57. Wykonanie niniejszego rozporządzenia powierza się Ministrowi Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości.

Prezydent Rzeczypospolitej: *I. Mościcki*

Prezes Rady Ministrów

i Minister Spraw Wojskowych: *J. Piłsudski*

Minister: *K. Bartel*

Minister Spraw Wewnętrznych: *Sławoj Składkowski*

Minister Spraw Zagranicznych: *August Zaleski*

Minister Skarbu: *G. Czechowicz*

Minister Sprawiedliwości: *A. Meysztowicz*

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:
Dr. Dobrucki

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych:
K. Niezabytowski

Minister Przemysłu i Handlu: *E. Kwiatkowski*

Minister Komunikacji: *Romocki*

Minister Robót Publicznych: *Moraczewski*

Minister Pracy i Opieki Społecznej: *Dr. Jurkiewicz*

Minister Reform Rolnych: *Witold Staniewicz*

Minister Poczty i Telegrafów: *Bogusław Miedziński*

75.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej

z dnia 1 lutego 1927 r.

o zniesieniu służebności w województwie wołyńskim, poleskim, nowogródzkim, wileńskim i we wschodniej części województwa białostockiego.

Na zasadzie art. 44 ust. 6 Konstytucji i ustawy z dnia 2 sierpnia 1926 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. № 78, poz. 443) postanawiam co następuje:

Art. 1. 1. Na mocy niniejszego rozporządzenia ulegają zniesieniu na podstawie umowy albo w trybie przymusowym służebności, które wynikają z urzędzenia ziemskiego włościan i rolników, zrównanych z włościanami.

2. Na zasadzie niniejszego rozporządzenia dokonywa się również podziału wynagrodzenia za znoszone służebności, podziału pastwisk, zwanych wspólnymi wygonami, leśnych sianokosów i pastwisk we wspólnym użytkowaniu, oraz zamiany gruntów w związku ze zniesieniem służebności.

Dział I. Postanowienia ogólne.

Dowody.

Art. 2. Dowodem istnienia, postaci i rozciągłości służebności, wymienionych w cz. 1 art. 1, jest ujawnienie ich w aktach, dotyczących uwłaszczenia, lub w innych dokumentach urzędowych.

Strony.

Art. 3. 1. Przedstawicielami dziedzin władających są przedstawiciele samodzielnych gospodarstw, uprawnionych do korzystania ze służebności, niezależnie od tego, czy służebności zostały nadane indywidualnie poszczególnym gospodarstwom, grupom gospodarstw, czy też łącznie wszystkim gospodarstwom wsi (miasteczka, miasta).

2. Za samodzielne uznawać należy gospodarstwa, niezależnie i na własny rachunek prowadzone, posiadające wydzielone z pierwotnych nadziałów grunty o określonych granicach, stanowiące odrębne warsztaty rolne i opłacające samodzielnie podatki gruntowe.

3. Za przedstawiciela samodzielnego gospodarstwa uznaje się właściciela lub jego zastępcę prawnego, powołanego w trybie przez prawo przewidzianym (kuratora, opiekuna, pełnomocnika); w przypadku nieobecności właściciela, jak również w braku zastępcy prawnego, oraz w razie wątpliwości, kto jest właścicielem — każdego, w czyjerm posiadaniu znajduje się gospodarstwo.

4. Jeżeli gospodarstwo jest we wspólnym posiadaniu kilku osób, przedstawicielem tego gospodarstwa jest jeden ze współwłaścicieli lub współposiadaczy, obrany przez pozostałych, a jeżeli zgoda co do wyboru nie nastąpi, to najstarszy z nich wiekiem. Wybór lub starszeństwo stwierdza urząd gminny, komisarz ziemski lub jego zastępca.

5. Przedstawicielem własności gminnej lub gromadzkiej (osady szkolne i inne) jest z urzędu wójt gminy lub właściwy sołtys.

6. Wymienieni w artykule niniejszym przedstawiciele przy czynnościach, wpływających z niniejszego rozporządzenia, działają bez potrzeby uzyskiwania specjalnych do tego upoważnień.

Art. 4. 1. Przedstawiciele dziedzin władających występują w postępowaniu, przewidzianem w niniejszym rozporządzeniu, osobiście tylko wówczas, gdy jest ich nie więcej, jak trzech; w przeciwnym razie działają przez pełnomocników, wybranych w liczbie najwyżej trzech.

2. Pełnomocnicy są wybierani na zebraniach przedstawicieli dziedzin władających. Każdy z tych przedstawicieli ma na zebraniu taką ilość głosów, ile gospodarstw reprezentuje.

3. Zebrania zwołuje i na nich przewodniczy sołtys wsi lub wójt gminy. Nie bierze on udziału w głosowaniu, jeżeli nie jest przedstawicielem dziedziny władającej. Zebranie może zwołać również komisarz ziemski lub jego zastępca, który wówczas przewodniczy zebraniu.

4. Zebrania są ważne, jeżeli obecni przedstawiają przynajmniej połowę ogólnej ilości zainteresowanych gospodarstw.

5. Uchwały zapadają zwykłą większością głosów reprezentowanych na zebraniu. Treść uchwały

winna obejmować wyraźny zakres udzielonego pełnomocnictwa.

6. Każdy przedstawiciel samodzielnego gospodarstwa oraz komisarz ziemski lub jego zastępca ma prawo ustnie lub na piśmie zażądać od sołtysa wsi zwołania zebrania, przewidzianego w cz. 2 niniejszego artykułu; żądania przedstawicieli gospodarstw winny być wykonane w ciągu trzech dni od dnia ich otrzymania, żądanie zaś komisarza ziemskiego lub jego zastępcy—ściśle w oznaczonym przez niego terminie.

Art. 5. 1. Ze strony dziedziny służebnej występuje osobiście lub przez pełnomocnika właściciel albo osoba, która tę dziedzinę posiada w rozumieniu art. 560 tomu X cz. 1 Zводу Praw. W tym przypadku nie mają zastosowania art. 5 i 46 rozporządzenia Komisarza Generalnego Ziemi Wschodnich z dnia 31 sierpnia 1919 r., dotyczącego wprowadzenia ustroju hipotecznego (Dz. Urz. Z. C. Z. W. № 18, poz. 157), względnie art. 5 i 46 prawa o ustaleniu własności dóbr nieruchomości, o przywilejach i hipotekach z dnia 26 kwietnia 1818 r. (D. P. T. V. str. 295).

2. W imieniu współwłaścicieli lub współposiadaczy dziedziny służebnej występuje wyznaczony przez nich pełnomocnik, w braku zaś tegoż — najstarszy z nich obecny w kraju i znany z pobytu; starszeństwo stwierdza urząd gminny, komisarz ziemski lub jego zastępca.

3. Pełnomocnictwa winny być wydane w formie aktu notarialnego lub aktu prywatnego z podpisami uwierzytelnionymi przez notariusza, przez urząd gminny lub przez państwową władzę administracyjną.

4. W imieniu więcej niż trzech właścicieli lub posiadaczy nieruchomości ziemskich, rozparcelowanych lub pozostających w podzielnym posiadaniu (np. wsie drobnoszlacheckie), winni występować pełnomocnicy w liczbie nie więcej jak trzech, powołani w drodze uchwały, powziętej przez zwykłą większość obecnych na zebraniu, na które stawili się przynajmniej połowa właścicieli lub posiadaczy. Posiadanie stwierdza urząd gminny. Zebranie zwołuje się w trybie, przepisany dla zwoływania zebrań przedstawicieli dziedzin władzących.

Art. 6. 1. Jako przedstawiciele dziedzin władzących i służebnych, stanowiących własność Skarbu Państwa, występują władze, pod których zarządem dane dziedziny pozostają. Dla gruntów będących pod zarządem władz wojskowych właściwe są organa Ministerstwa Reform Rolnych.

2. W zakresie niniejszego rozporządzenia powyższe władze mają prawo zbywania nieruchomości majątku państwowego, jeżeli wartość zbywanego majątku nie przekracza 100.000 złotych.

Art. 7. Osobom, których prawa zostały naruszone przez uchwały, powzięte na zebraniach przedstawicieli dziedzin władzących lub służebnej, służy w ciągu 7-miu dni od dnia powzięcia uchwały prawo skargi za pośrednictwem powiatowego urzędu ziemskiego do okręgowej komisji ziemskiej, która rozstrzyga ostatecznie.

Art. 8. 1. Jeżeli strona zainteresowana nie przedstawi dowodu, że osoby, których prawa są ujawnione w dziale III i IV wykazu hipotecznego lub

w rejestrze wieczystym, godzą się na zamierzone na mocy niniejszego rozporządzenia wydzielanie gruntów, to właściwy okręgowy urząd ziemski winien zawiadomić o tem wydzieleniu powyższe osoby. Zawiadomienie winno być dokonane przez jednokrotne ogłoszenie w Monitorze Polskim, a jeżeli prawnie obrane miejsce zamieszkania jest ujawnione w aktach, na które powołuje się wykaz hipoteczny lub rejestr wieczysty, — nadto przez doręczenie zawiadomienia. Osobom tym należy na żądanie doręczać odpisy wszelkich orzeczeń, zapadłych w dalszym toku postępowania. Orzeczenia te mogą zapaść dopiero po upływie jednego miesiąca od dnia ogłoszenia zawiadomienia, jeżeli wyżej wymienione osoby wcześniej nie zgłoszą braku zainteresowania lub nie zażądają doręczenia odpisów orzeczeń.

2. Wydzielenie wynagrodzenia za znoszone służebności z nieruchomości, która nie jest niemi obciążona, może nastąpić jedynie za zgodą jej właściciela oraz osób, na których rzecz ujawnione są w wykazie hipotecznym lub w rejestrze wieczystym prawa do tej nieruchomości.

Doręczenia:

Art. 9. 1. Wszelkie zawiadomienia, wezwania i doręczenia odpisów orzeczeń uskutecznią się przez wręczenie za pośrednictwem urzędu gminnego za potwierdzeniem odbioru:

- a) przedstawicielowi dziedziny władzącej, występującemu osobiście — do rąk własnych, do rąk prawnego zastępcy lub domownika;
- b) pełnomocnikom przedstawicieli dziedziny władzącej (cz. 1 art. 4) lub służebnej (cz. 4 art. 5)—do rąk jednego z nich; potwierdzenie odbioru przez jednego z pełnomocników uznaje się za wystarczający dowód doręczenia wszystkim pełnomocnikom;
- c) przedstawicielowi dziedziny służebnej (cz. 1 i 2 art. 5)—do rąk własnych lub do rąk pełnomocnika, a w razie nieobecności w majątku właściciela lub wszystkich współwłaścicieli i niewyznaczenia pełnomocnika — domownikowi lub osobie, wchodzącej w skład personelu administracji tegoż majątku;
- d) osobom, których prawa są ujawnione w dziale III i IV wykazu hipotecznego lub w rejestrze wieczystym (art. 8)—do rąk własnych, do rąk prawnego zastępcy lub domowników;
- e) członkom komisji oszacowania służebności—do rąk własnych lub domowników.

2. W razie niemożności doręczenia należy wywieść egzemplarz dowodu doręczenia w urzędzie gminnym z jednoczesnym zawiadomieniem urzędu wysyłającego o przyczynie niedoręczenia i o dniu wywieszenia.

3. Ten sam tryb będzie stosowany w odniesieniu do osób, nie biorących udziału w postępowaniu, które jednak w związku z tem postępowaniem zgłoszą podania lub skargi,—z zastrzeżeniem, że doręczenie uznaje się za dokonane w stosunku do wszystkich podpisanych na danem podaniu lub skardze, o ile zostanie dokonane chociażby tylko jednej z osób podpisanych.

4. Termin zaskarżenia orzeczeń liczy się od dnia, następującego po dniu ich doręczenia lub wywieszenia.

5. Przy powyższem doręczaniu nie ma zastosowania art. 19 ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. o zakresie działania Ministra Reform Rolnych i organizacji urzędów i komisji ziemskich (Dz. U. R. P. № 90, poz. 706).

Częściowe znoszenie służebności.

Art. 10. Przy znoszeniu służebności nie wszystkich jednocześnie dziedzin władających, posiadających uprawnienia służebnościowe na jednej dziedzinie służebnej, lecz niektórych tylko z tych dziedzin, oddanie tytułem wynagrodzenia za zniesione służebności części dziedziny służebnej ze zwolnieniem tej części od służebności reszty dziedzin władających możliwe jest tylko wówczas, gdy komisarz ziemski w ciągu dwóch tygodni od złożenia umowy o zniesienie służebności lub przed przystąpieniem do opracowania w trybie przymusowym projektu zniesienia służebności nie stwierdzi, że przez takie zmniejszenie dziedziny służebnej uprawnienia służebnościowe reszty dziedzin władających są niedostatecznie zabezpieczone.

Art. 11. 1. Służebności, które w czasie uwłaszczenia obciążały nieruchomości ziemską, jako jedną dziedzinę służebną, a następnie po jej podziale na kilka jednostek, wydzielonych hipotecznie lub w rejestrze wieczystym, były wykonywane nie na całej dziedzinie służebnej, mogą być znoszone na poszczególne jednostki oddzielnie tak, jak gdyby stosunek służebnościowy istniał jedynie między temi jednostkami, jako dziedziną służebną, a dziedzinami władającymi, które na nich wykonywały swoje uprawnienia. W tym przypadku cała pierwotna nieruchomości ziemską zostaje zwolniona od zniesionych służebności.

2. Zastosowanie postanowienia cz. 1 nie przesądza prawa domagania się przez właściciela jednostki, z której wydzielono wynagrodzenie za służebności, odszkodowania od właścicieli pozostałych jednostek.

3. Przewidziane w cz. 1 postępowanie jest dozwolone tylko wówczas, gdy nie spowoduje uszczerbienia uprawnień służebnościowych lub utrudnienia ich racjonalnego znoszenia w stosunku do wszystkich dziedzin, na rzecz których cała pierwotna nieruchomości była obciążona służebnościami.

Władze orzekające.

Art. 12. 1. Orzekanie w sprawach, normowanych niniejszem rozporządzeniem, należy do okręgowych komisji ziemskich. Okręgowe komisje ziemskie orzekają na posiedzeniach jawnych, jeżeli rozporządzenie niniejsze nie stanowi inaczej.

2. Od nieostatecznych orzeczeń okręgowej komisji ziemskiej strony mogą w ciągu 30-tu dni odwołać się za pośrednictwem prezesa okręgowego urzędu ziemskiego do Głównej Komisji Ziemskiej.

3. Osoby, zainteresowane w danem postępowaniu, jak również osoby, spokrewnione z niemi do drugiego stopnia włącznie i spowinowacone w pierwszym stopniu, winny być wyłączone od udziału w ko-

misjach ziemskich na wniosek stron, zgłoszony najpóźniej przed rozpoczęciem rozprawy.

Art. 13. Postępowanie w okręgowej komisji ziemskiej powinno być zakończone w ciągu dwóch miesięcy od dnia przekazania sprawy komisji; w takim samym terminie winno być zakończone postępowanie w Głównej Komisji Ziemskiej przy rozważaniu odwołań od orzeczeń okręgowej komisji ziemskiej.

Dział II. Znoszenie służebności w trybie umownym.

Art. 14. Na podstawie umowy mogą być znoszone całkowicie albo częściowo poszczególne uprawnienia służebnościowe tylko całej dziedziny władającej: samodzielnego gospodarstwa (indywidualne), grupy takich gospodarstw (grupowe), wszystkich gospodarstw jednej wsi (gromadzkie).

Art. 15. Wynagrodzenie w gruntach za służebności, przysługujące wspólnie grupie gospodarstw lub wszystkim gospodarstwom jednej wsi, winno być wydzielone na wspólną ich własność.

Art. 16. W razie wydzielenia za znoszone służebności wynagrodzenia w użytkach, znajdujących się w posiadaniu drobnych dzierżawców rolnych, do których mają zastosowanie przepisy ustawy z dnia 31 lipca 1924 r. w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców (Dz. U. R. P. № 75, poz. 741), właściciel dziedziny służebnej obowiązany jest wzamian za dotychczas posiadane działki dać drobnym dzierżawcom odpowiadające pod względem wartości rolniczej użytki na warunkach, przewidzianych w powołanej ustawie z dnia 31 lipca 1924 r. Dzierżawcy ci na skutek zarządzenia powiatowego urzędu ziemskiego muszą się usunąć z dotychczasowych działek i objąć w posiadanie dzierżawne wyznaczone im nowe działki.

Art. 17. Przy umownem znoszeniu służebności artykuł 5 ma zastosowanie z tą zmianą, że posiadanie winno być przynajmniej roczne i że ze strony częściowo rozparcelowanej dziedziny służebnej występują i podpisują umowy przedstawiciele tych gruntów, z których wydziela się wynagrodzenie za te służebności.

Art. 18. 1. Jako wynagrodzenie za znoszone służebności mogą być wydzielone obszary leśne lub grunty z pod lasu tylko wówczas, gdy właściwa władza ochrony lasów stwierdzi, że nie posiadają one cech ochronnych. Nie dotyczy to jednak enklaw ochronnych, stanowiących nie więcej, jak 20% wydzielonego obszaru leśnego lub gruntów z pod lasu.

2. Na wyrąb drzewostanu i zmianę użytkowania gruntów pozbawionych cech ochronnych winno być dla ważności umowy przed jej zatwierdzeniem uzyskane zezwolenie właściwej władzy ochrony lasów. Zezwolenie to będzie udzielone, gdy grunty te nadają się do użytkowania rolnego.

3. Jeżeli strona zainteresowana zwróci się do właściwej władzy ochrony lasów o wypowiedzenie się co do cech ochronnych, projektowanych do wydzielenia obszarów albo o udzielenie zezwolenia na zmianę ich użytkowania lub wyrąb drzewostanu, a w cią-

gu 30 dni od otrzymania podania w należytej formie władza nie udzieli odmownej odpowiedzi, co winno być przez tę władzę stwierdzone, to podanie strony należy uważać za przychylnie załatwione.

4. Jeżeli strony nie przedłożą takich zezwoleń razem z umową, to powiatowy urząd ziemski zwróci się do właściwej władzy ochrony lasów, która w ciągu 30 dni od dnia otrzymania odezwy winna zakomunikować powiatowemu urzędowi ziemskiemu swą decyzję. W razie nienadesłania decyzji w powyższym terminie urzędy ziemskie mogą uznać, że odnośne obszary są pozbawione cech ochronnych i że żądane zezwolenie zostało udzielone.

Art. 19. 1. Umowy, dotyczące zniesienia służebności, winny być zawierane w formie aktu notarialnego lub w formie aktu prywatnego, sporządzonego w obecności przynajmniej dwóch świadków, niezainteresowanych w zniesieniu tych służebności, z podpisami, uwierzytelnionymi przez notariusza, przez urząd gminny lub przez państwową władzę administracyjną. Każda ze stron ma prawo przedstawić do powiatowego urzędu ziemskiego umowę albo jej uwierzytelniony odpis oraz domagać się jej zatwierdzenia i wykonania.

2. Powyższe umowy z chwilą ich zawarcia wiążą strony oraz osoby, które wstąpiły w ich prawa. Umowy, których zatwierdzenia odmówią komisje ziemskie, uważa się za rozwiązane z mocy samego prawa z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia.

Art. 20. 1. Okręgowa komisja ziemska odmówi zatwierdzenia umowy tylko w jednym z następujących przypadków:

- a) w razie niezgodności umowy z przepisami niniejszego rozporządzenia oraz w razie naruszenia innych przepisów prawnych;
- b) jeżeli jako wynagrodzenie zostały wyznaczone grunty, których przynależność do dziedziny służebnej jest przedmiotem sporu sądowego;
- c) jeżeli treść umowy jest niejasna, albo granice wynagrodzenia w gruncie nie są wyraźnie oznaczone, albo ze względu na niewątpliwie nadmierny rozmiar wynagrodzenia gruntowego, wyznaczonego za znoszone służebności z drzewostanem lub bez drzewostanu, nasuwa się uzasadnione podejrzenie, że umowa jest pozorną;
- d) gdyby wykonanie umowy miało uniemożliwić racjonalną naprawę ustroju rolnego dziedzin władających lub służebnej, albo spowodowałoby nową szachownicę gruntów, nieusprawiedliwioną niemożnością innego załatwienia sprawy, albo gdyby niektóre z wyznaczonych jako wynagrodzenie gruntów były pozbawione niezbędnego dojazdu.

2. Jeżeli okręgowa komisja ziemska uzna na skutek skargi osób zainteresowanych, że wynagrodzenie za indywidualne służebności zostało wydzielone dla niektórych gospodarstw nadmiernie z krzywdą dla pozostałych gospodarstw, to może zatwierdzić umowę tak, jak gdyby wynagrodzenie zostało wydzielone na wspólną własność uprawnionych gospodarstw.

3. Zatwierdzając umowę, okręgowa komisja ziemska wyznaczy zarazem stronie, która się zobowiązała do pokrycia kosztów sporządzenia dokumentów pomiarowych, w braku zaś takiego warunku w umowie — obu stronom ściśle przynajmniej trzymiesięczny termin do przedłożenia tych dokumentów okręgowemu urzędowi ziemskiemu.

Art. 21. 1. Jeżeli do czasu otrzymania umowy przez okręgową komisję ziemską nie zostaną zgłoszone przez osoby zainteresowane sprzeciwy, to komisja rozważy sprawę na posiedzeniu niejawnym.

2. Jeżeli w terminie, wskazanym w art. 13, okręgowa komisja ziemska nie wyda orzeczenia, to uznaje się, że umowa została zatwierdzona.

Dział III. Znoszenie służebności w trybie przymusowym.

Art. 22. 1. W razie zaginięcia urzędowych aktów i dokumentów, dotyczących istnienia służebności, fakt ujawnienia w nich uprawnień służebnościowych może być udowodniony na podstawie innych dokumentów urzędowych lub przeprowadzonego z urzędu badania — na mocy decyzji okręgowej komisji ziemskiej.

2. Dla określenia postaci i rozciągłości służebności miarodajna jest treść aktów, dotyczących uwłaszczenia, a w razie ich zaginięcia — wpisy hipoteczne, lub inne dokumenty urzędowe; w braku tychże lub w razie niejasności treści aktów i wpisów, o ile uprzednio zostało udowodnione ujawnienie w nich uprawnień służebnościowych — zgodne ustalenie stron i wyniki urzędowego zbadania stosunków służebnościowych.

3. Postać i rozciągłość służebności mogą być dowiedzione zeznaniami świadków zbadanych w sądzie pod przysięgą o tyle, o ile zostały stwierdzone innymi dowodami.

Art. 23. 1. Przy stosowaniu trybu przymusowego ulegają zniesieniu jednocześnie wszystkie uprawnienia służebnościowe, obciążające dziedzinę służebną na rzecz gospodarstw jednej wsi (miasteczka, miasta).

2. Służebności czerpania wody, pojęcia bydła, kopania piasku, gliny, wapienia i innych materiałów oraz służebności przegonu i przejazdu mogą być znoszone przymusowo na mocy niniejszego rozporządzenia tylko wówczas, gdy gospodarcze korzyści, osiągnane z tych służebności, przy uwzględnieniu miejscowych warunków mogą być odpowiednio zastąpione.

Art. 24. 1. Wynagrodzenie za przymusowo znoszone służebności pastwiskowe i leśne (opałowe, budulcowe, zbieranie posuszu i ściółki) winno być wyznaczone, o ile niniejsze rozporządzenie nie stanowi inaczej, w przydatnych dla dziedzin władających użytkach rolnych, leśnych, niemających znaczenia ochronnego, lub w innych (torfowych i t. p.) i przede wszystkim z tych obszarów, na których te służebności mogą być prawnie wykonywane. Przy wydziałaniu wynagrodzenia w użytkach, na których służebności nie mogą być prawnie wykonywane, należy uwzględnić przeciętną wartość tych użytków w po-

równaniu do przeciętnej wartości gruntów, na których służebności mogą być prawnie wykonywane.

2. Lasy, mające znaczenie ochronne, tylko wtedy mogą być włączone do obszaru, wydzielonego jako wynagrodzenie za znoszone służebności, gdy stanowią enklawy, nieprzekraczające 20% obszaru leśnego lub gruntu z pod lasu.

3. Wynagrodzenie za służebności pastwiskowe winno być wydzielone w użytkach rolnych lub w gruntach z pod lasu bez rosnącego na nich drzewostanu, a za służebności leśne — wraz z drzewostanem. Jednak za zgodą obu stron wynagrodzenie w gruntach wraz z drzewostanem może być wydzielone i za służebności pastwiskowe, a w gruntach bez drzewostanu — i za służebności leśne.

4. Jako wynagrodzenie za znoszone służebności nie mogą być wydzielone grunty, których przynależność do dziedziny służebnej jest przedmiotem sporu sądowego.

Art. 25. Wynagrodzenie pieniężne może być wyznaczone za znoszone przymusowo służebności tylko w jednym z następujących przypadków:

- a) za zgodą stron;
- b) gdy dziedzina służebna nie posiada użytków, wskazanych w cz. 1 art. 24, lub gdy posiadane użytki są niezbędne dla celów obrony Państwa;
- c) gdy dziedzina służebna posiada wskazane w cz. 1 art. 24 użytki jedynie w takiej odległości od dziedziny władnących, że wydzielenie tych użytków nie dawałoby tym dziedzicom możliwości prowadzenia na nich racjonalnej gospodarki;
- d) w przypadkach znoszenia służebności innych, jak pastwiskowe i leśne;
- e) gdy dziedzina służebna należy do drobnych rolników i grunty tej dziedziny oraz dziedziny władnących nie leżą w szachownicy;
- f) we wszystkich przypadkach, gdy przez wydzielenie wynagrodzenia w gruncie obszar poszczególnego gospodarstwa dziedziny służebnej uległby zmniejszeniu poniżej 35 ha.

Art. 26. 1. Wynagrodzenie za przymusowo znoszone służebności może być wydzielone i w użytkach (art. 24), znajdujących się w posiadaniu drobnych dzierżawców rolnych, do których mają zastosowanie przepisy ustawy z dnia 31 lipca 1924 r. w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców (Dz. U. R. P. № 75, poz. 741).

2. W razie przewidzianego w cz. 1 wydzielenia wynagrodzenia, drobni dzierżawcy rolni winni być przeniesieni na wydzielone im nowe działki na warunkach, wskazanych w powołanej ustawie z dnia 31 lipca 1924 r. Jeżeli właściciel dziedziny służebnej w wyznaczonym mu przez powiatowy urząd ziemski miesięcznym terminie nie wskaże działek zastępczych dla drobnych dzierżawców, to powiatowy urząd ziemski wyznaczy dla nich z gruntów dziedziny służebnej tegoż właściciela nowe działki, odpowiadające pod względem wartości rolniczej dotychczas dzierżawionym, i zarządzi przeniesienie dzierżawców na te działki. Gdy powiatowy urząd ziemski stwierdzi, iż wydzielenie zastępczych działek z uwagi na miejscowe warunki byłoby niemożliwe lub naruszałoby

interesy gospodarcze w sposób oczywisty, to orzeknie, że umowa ulega rozwiązaniu po upływie pół roku od doręczenia dzierżawcom orzeczenia. Właściciel obowiązany będzie w tym przypadku wypłacić dzierżawcom odszkodowanie w wysokości trzykrotnego czynszu rocznego. Powiatowy urząd ziemski nie może wyznaczyć zastępczych działek na obszarach, podlegających wyłączeniu od obowiązku parcelacyjnego na zasadzie art. 4 ustawy z 28 grudnia 1925 r. o wykonaniu reformy rolnej (Dz. U. R. P. z 1926 r. № 1, poz. 1), ani też na gruntach, uprzednio już zwolnionych od tego obowiązku na mocy art. 5 tejże ustawy. Zarządzenia powiatowego urzędu ziemskiego mogą być zaskarżone w trybie art. 24 ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. o zakresie działania Ministra Reform Rolnych i organizacji urzędów i komisji ziemskich (Dz. U. R. P. № 90, poz. 706).

3. Przewidzianego w cz. 2 odszkodowania można dochodzić tylko w drodze sądowej.

4. Dzierżawcy winni usunąć się z dzierżawionych działek po zebraniu plonów.

5. Nieprzeniesienie dzierżawców i niewypłacenie im odszkodowania nie wstrzymuje wydzielenia z dzierżawionych użytków wynagrodzenia za znoszone służebności.

Art. 27. Wynagrodzenie za znoszone służebności może być wydzielone z całego obszaru dziedziny służebnej niezależnie od tego, czy służebności były wykonywane na całym jej obszarze, czy też tylko na poszczególnych częściach, wyodrębnionych po powstaniu służebności w oddzielne jednostki. Wydzielenie to jest dozwolone tylko wówczas, gdy jest niezbędne do zachowania racjonalnej struktury gospodarczej zarówno dziedziny władnących, jak i dziedziny służebnej.

Art. 28. 1. Wynagrodzenie za służebności, przysługujące indywidualnie poszczególnym gospodarstwom, wydziela się oddzielnie dla każdego gospodarstwa w formie możliwie niewymagającej scalenia.

2. Wynagrodzenie to może być również wydzielone na wspólną własność uprawnionych gospodarstw, o ile okręgowy urząd ziemski uzna, że jest to konieczne ze względu na miejscowe stosunki agrarne.

3. Wynagrodzenie za służebności, należące do wszystkich (gromadzkie) lub pewnej grupy (grupowe) gospodarstw jednej wsi, winno być wydzielone na wspólną własność.

Art. 29. Przy znoszeniu służebności łącznie ze scaleniem gruntów dziedziny władnących i służebnej wynagrodzenie za służebności, przysługujące poszczególnym gospodarstwom indywidualnie, pewnej ich grupie lub wszystkim gospodarstwom jednej wsi, może być wyznaczone w idealnej części wartości gruntów całej dziedziny służebnej albo jej części. Wydzielenie wynagrodzenia na gruncie nastąpi łącznie ze scaleniem gruntów.

Art. 30. 1. Postępowanie wdraża powiatowy urząd ziemski, właściwy dla dziedziny władnących:

A. na skutek podania właściciela lub posiadacza w rozumieniu art. 560 t. X cz. I Zводу Praw, albo jednego ze współwłaścicieli lub takichże współposiadaczy dziedziny służebnej;

B. na skutek podania pełnomocników przedstawicieli samodzielnych gospodarstw lub jednego z takich przedstawicieli, upoważnionych do osobistego występowania;

C. z urzędu:

- a) przy przebudowie ustroju rolnego na obszarze dziedziny służebnej lub władających;
- b) przy przeprowadzaniu melioracji;
- c) na wniosek właściwej władzy ochrony lasów w związku z zatwierdzeniem lub wykonaniem planu urządzenia gospodarstwa leśnego;
- d) co do wszystkich służebności, które podlegają zniesieniu na mocy niniejszego rozporządzenia, jeżeli do dnia 1 stycznia 1930 r. nie zostaną zniesione.

2. Jeżeli znoszone są służebności pastwiskowe lub leśne, a nadto inne służebności, obciążające tę samą dziedziny służebną, to powiatowy urząd ziemski może wyodrębnić znoszenie tych innych służebności w oddzielne postępowanie, którego tok nie będzie oddziaływał na postępowanie znoszenia służebności pastwiskowych lub leśnych.

3. Postępowanie przymusowe nie pozbawia stron możliwości zniesienia w jego toku służebności na podstawie umowy i zostaje wstrzymane w razie przedłożenia urzędowi ziemskiemu takiej umowy, a przy jej zatwierdzeniu przez okręgową komisję ziemską ulega umorzeniu.

4. Niewybranie przez strony pełnomocników (art. 4 i 5) nie wstrzymuje postępowania.

Art. 31. W razie zaprojektowania, jako wynagrodzenie za znoszone służebności, obszarów leśnych lub ziemi z pod lasu, powiatowy urząd ziemski zwróci się do właściwej władzy ochrony lasów o ustalenie, czy dane obszary posiadają cechy ochronne, oraz o zezwolenie na wyrąb drzewostanu i zmianę użytkowania. Władza ta w ciągu jednego miesiąca od daty otrzymania odezwy winna zakomunikować powiatowemu urzędowi ziemskiemu swą decyzję. Jeżeli urzędy ziemskie nie otrzymają w powyższym terminie tej decyzji, to mogą uznać, że odnośne obszary są pozbawione cech ochronnych i że żądane zezwolenie zostało udzielone.

Art. 32. 1. Projekt przymusowego zniesienia służebności opracowuje komisja oszacowania służebności w składzie następującym:

- a) w charakterze przewodniczącego — komisarz ziemski, jego zastępca lub osoba, delegowana przez okręgowy urząd ziemski;
- b) po jednym przedstawicielu każdej strony lub jego zastępcy, wyznaczonych przez nią z poza grona osób, zainteresowanych w sprawie (cz. 3 art. 12).

2. Przy opracowaniu projektu mogą brać udział rzeczoznawcy, powołani przez powiatowy urząd ziemski na wniosek komisji.

Art. 33. Jeżeli strony lub jedna z nich, w ciągu 14-stu dni od daty otrzymania wezwania powiatowego urzędu ziemskiego, nie zgłoszą nazwisk swych przedstawicieli i zastępców ze wskazaniem ich zamieszkania oraz złożeniem oświadczenia, że powierzone mandaty przyjmują, to opracowanie projektu

zniesienia służebności należy do komisarza ziemskiego, jego zastępcy lub delegata okręgowego urzędu ziemskiego.

Art. 34. Odwołanie przedstawicieli lub ich zastępców z komisji może nastąpić za zgodą obu stron przy jednoczesnym wskazaniu zastępców, i ich zamieszkania oraz złożeniu oświadczenia, że mandat przyjmują.

Art. 35. W przypadku, gdy dwa posiedzenia komisji nie dojdą do skutku z powodu niestawienia członków lub ich zastępców pomimo zawiadomienia o posiedzeniu, komisarz ziemski lub jego zastępca może rozwiązać komisję, o czym winien zawiadomić strony i członków komisji; wówczas projekt opracowuje on sam, jego zastępca lub delegat okręgowego urzędu ziemskiego.

Art. 36. 1. Projekt winien być opracowany zgodnie z przepisami niniejszego rozporządzenia na podstawie norm, w niem wskazanych, lub szacunku znoszonych służebności po obeznaniu się z wnioskami i życzeniami stron.

2. Projekt winien zawierać:

- a) wyszczególnienie postaci i rozciągłości znoszonych służebności;
- b) oszacowanie służebności niepastwiskowych i użytków, wydzielonych tytułem wynagrodzenia za służebności leśne, oraz wymienienie zasad szacunku;
- c) wyszczególnienie rodzaju, obszaru i położenia wymienionych w p. b użytków, gdy równocześnie nie jest prowadzone scalanie gruntów (art. 29), lub też wysokości wynagrodzenia w gotowości ze szczegółowym umotywowaniem zastosowania takiego wynagrodzenia.

Art. 37. 1. Przy znoszeniu służebności pastwiskowych w lasach, zaroślach lub na zarośniętych bagnach zasadniczą normę wynagrodzenia za służebności dla wszystkich dziedzin władających, z uwzględnieniem jednak dalszych postanowień tego artykułu, stanowi $\frac{1}{3}$ obszaru, na którym te służebności mogą być prawnie wykonywane, o ile ta $\frac{1}{3}$ nie przekracza połowy obszaru gruntów nadziałowych dziedzin władających, w przeciwnym razie — obszar równy połowie obszaru gruntów nadziałowych tych dziedzin.

2. Jeżeli $\frac{1}{3}$ obszaru, na którym służebność pasania może być prawnie wykonywana, jest mniejsza lub równa $\frac{1}{4}$ ogólnego obszaru gruntów nadziałowych wszystkich dziedzin władających, to dziedziny te otrzymują łącznie, jako wynagrodzenie za znoszoną służebność pasania, obszar równy $\frac{1}{4}$ obszaru ich gruntów nadziałowych, lecz nie więcej jak $\frac{1}{2}$ obszaru, na którym ta służebność może być prawnie wykonywana.

3. Jeżeli obszar, na którym służebność pasania może być prawnie wykonywana, jest kilkakrotnie większy od ogólnego obszaru gruntów nadziałowych wszystkich dziedzin władających, to wówczas wskazane w cz. 1 zasadnicze wynagrodzenie za znoszoną służebność winno być zwiększone zależnie od tego, ile razy obszar pasania jest większy od obszaru gruntów nadziałowych, a mianowicie: przy obsza-

rze pasania większym od obszaru gruntów nadziałowych

od 2 do 3 razy włącznie wydziela się do 65% obszaru gruntów nadziałowych,
ponad 3 do 4 razy włącznie wydziela się do 80% obszaru gruntów nadziałowych,
ponad 4 do 5 razy włącznie wydziela się do 100% obszaru gruntów nadziałowych,
ponad 5 do 6 razy włącznie wydziela się do 120% obszaru gruntów nadziałowych,
ponad 6 do 7 razy włącznie wydziela się do 140% obszaru gruntów nadziałowych,
ponad 7 do 8 razy włącznie wydziela się do 160% obszaru gruntów nadziałowych,
ponad 8 do 9 razy włącznie wydziela się do 180% obszaru gruntów nadziałowych,
ponad 9 razy włącznie wydziela się do 200% obszaru gruntów nadziałowych.

4. Przy ustalaniu obszaru, wydzielanego jako wynagrodzenie za służebności w granicach, wskazanych w tabelce w cz. 3, komisja oszacowania służebności i okręgowa komisja ziemska winny brać pod uwagę, stosunek obszaru obciążonego do ogólnego obszaru gruntów nadziałowych, typ uprawnionych gospodarstw (rolne, czy hodowlane), stosunek jakości gruntów wydzielanych i nadziałowych, inne okoliczności i warunki miejscowe, wywierające wpływ zarówno na wartość uprawnień służebnościowych, jak i na wartość wydzielanych gruntów.

5. Wynagrodzenie będzie wydzielone z obszaru obciążonego bez drzewostanu, który winien być usunięty przez właściciela dziedziny służebnej stosownie do orzeczenia okręgowej komisji ziemskiej w ciągu 3 do 5 lat od daty uprawomocnienia się orzeczenia okręgowej komisji ziemskiej, zatwierdzającego projekt zniesienia służebności. Drzewostan, nieusunięty w tym terminie, przechodzi na własność dziedziny władzących. Dziedzynom tym przysługuje prawo wykonywania swych dotychczasowych uprawnień służebnościowych do czasu usunięcia drzewostanu, do upływu wyżej wskazanego okresu lub do chwili zrzeczenia się praw do tego drzewostanu przez właściciela dziedziny służebnej.

Art. 38. Jako wynagrodzenie za zniesienie służebności pasania na gruntach ornych i łąkach kośnych wydziela się na rzecz wszystkich dziedziny władzących łącznie do 15% obszaru, na którym ta służebność może być prawnie wykonywana, jednak nie więcej jak 50% obszaru gruntów nadziałowych wszystkich tych dziedziny.

Art. 39. Przy znoszeniu służebności pasania inwentarza, należącego do dworu i gromady wsi, na łąkach gruntów obu tych dziedziny (t. zw. „tołoka”) wydziela się na rzecz wsi do 10% należących do majątku gruntów, na których ta służebność może być prawnie wykonywana, jednak nie więcej jak 50% obszaru gruntów nadziałowych tej wsi.

Art. 40. Celem ustalenia wynagrodzenia za przymusowo znoszone służebności pastwiskowe w gotowości określa się najpierw wynagrodzenie w gruntach podług zasad, wskazanych w art. art. 37, 38 i 39, a następnie dokonywa się oszacowania tego wynagrodzenia podług przeciętnych cen targowych, płaconych w danej okolicy.

Art. 41. 1. Wynagrodzenie za przymusowo znoszone służebności leśne (budulcowe i opałowe) należy wydzielić z obszarów leśnych, na których te służebności mogą być prawnie wykonywane, wraz z rosnącym na tych obszarach drzewostanem — z zachowaniem postanowienia cz. 3 art. 24.

2. Wartość wydzielonego obszaru z drzewostanem lub bez drzewostanu winna odpowiadać szacunkowi znoszonych służebności, dokonane przy współudziale rzeczoznawców przez komisję oszacowania służebności, komisarza ziemskiego, jego zastępcę lub delegata okręgowego urzędu ziemskiego.

3. Ocenę wartości znoszonych służebności przeprowadza się na podstawie przeciętnych cen rynkowych w danej okolicy z okresu dwuletniego, licząc wstecz od chwili rozpoczęcia opracowania projektu, poczem ustaloną roczną wartość prawnych korzyści służebnościowych kapitalizuje się według stopy 3 i $\frac{1}{3}$ % t. j. mnoży się przez 30.

4. Wartość wydzielanych za znoszone służebności gruntów poleśnych z drzewostanem lub bez drzewostanu ustala się podług przeciętnych cen rynkowych w danej okolicy z wymienionego w części 3 okresu dwuletniego.

Art. 42. Przy zastosowaniu trybu przymusowego do zniesienia innych, w art. 37 do 41 nie wymienionych służebności, wynagrodzenie winno nastąpić w gotowości zgodnie z szacunkiem, zaprojektowanym przy współudziale rzeczoznawców przez komisję oszacowania służebności, komisarza ziemskiego, jego zastępcę lub delegata okręgowego urzędu ziemskiego. Wówczas ma zastosowanie przepis cz. 3 art. 41.

Art. 43. Projekt zniesienia służebności, sporządzony oddzielnie dla każdej wsi (miasteczka, miasta), zostaje przez komisarza ziemskiego lub jego zastępcę okazany przedstawicielom dziedziny służebnej i dziedziny władzących na zwołanem w tym celu zebraniu przedstawicieli wszystkich tych dziedziny. Nieobecni na zebraniu, mimo zawiadomienia o jego terminie, będą uważani za przyjmujących projekt. Przedstawicielom służy prawo zgłoszenia sprzeciwu. Uzasadnienie sprzeciwu należy złożyć na piśmie do powiatowego urzędu ziemskiego w ciągu 14 dni od daty zebrania. W razie niezłożenia uzasadnienia w powyższym terminie uznaje się, iż sprzeciw zostały cofnięte. Niestawienie się przedstawicieli na zebranie nie wstrzymuje przesłania projektu do okręgowego urzędu ziemskiego.

Art. 44. Gdy na powołanem w art. 43 zebraniu projekt zniesienia służebności zostanie przyjęty w rozumieniu tego artykułu przez właścicieli dziedziny służebnej i zwykłą większość przedstawicieli dziedziny władzących, co komisarz ziemski lub jego zastępca winien ustalić w protokole, który w tym przypadku zastąpi umowę, albo gdy w toku przymusowego postępowania strony zawrą umowę o zniesienie służebności — dalszy bieg postępowania przymusowego ulegnie zawieszeniu do czasu zakończenia sprawy w trybie umownym.

Art. 45. Gdy projekt zniesienia służebności nie zostanie przyjęty w rozumieniu art. 43 przez którąkolwiek ze stron, powiatowy urząd ziemski, po upływie terminu do złożenia uzasadnienia sprzeciwu, przesyła do okręgowego urzędu ziemskiego akta sprawy ze sprzeciwami oraz opinią swoją co do projektu i sprzeciwów, celem zbadania pod względem prawnym i wniesienia na posiedzenie okręgowej komisji ziemskiej, która albo projekt ten zatwierdza, albo wprowadza w nim zmiany albo go odrzuca.

Art. 46. 1. Wartości wyznaczonego w użytkach wynagrodzenia nie wolno przed oddaniem tego wynagrodzenia w posiadanie dziedzinom władzącym zmniejszać bez zezwolenia urzędów ziemskich.

2. Osoby winne takiego zmniejszenia wartości wynagrodzenia ulegają karze na podstawie art. 139 kodeksu karnego oraz obowiązane są do odpowiedniego odszkodowania na rzecz uprawnionych dziedziców władzących.

Art. 47. 1. W razie zatwierdzenia projektu, wyznaczającego wynagrodzenie za znośzone służebności w gotowiznie, okręgowa komisja ziemska ustali jednocześnie tryb spłaty tego wynagrodzenia, przy czym może rozłożyć spłatę na raty, płatne najdłużej w ciągu trzech lat przy oprocentowaniu w stosunku 8% rocznie. Orzeczenia w tym przedmiocie mają moc wyroków sądowych i ulegają wykonaniu w trybie, przewidzianym w ustawie postępowania cywilnego (komornicy, wójt). Szczegółowe przepisy w tym przedmiocie wyda Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Reform Rolnych. Postanowienie to dotyczy również orzeczeń, wydanych przed wejściem w życie niniejszego rozporządzenia. Do czasu całkowitej spłaty wynagrodzenia dziedziny władzące mają prawo nadal korzystać z uprawnień służebnościowych.

2. Jeżeli w toku postępowania zostanie ujawnione, że w imieniu samodzielnego gospodarstwa występuje osobiście lub przez pełnomocnika osoba, która nie jest bezspornym właścicielem tego gospodarstwa, to przypadająca na to gospodarstwo część wynagrodzenia w gotowiznie winna być złożona do depozytu sądowego w papierach pupilarnych, opiekujących na złocie. Jeżeli w ciągu trzech lat od daty złożenia do depozytu nikt nie wylegitymuje się wobec sądu, że jest bezspornym właścicielem gospodarstwa lub jego pełnomocnikiem, i nie podniesie depozytu, to sąd wyda depozyt osobie, która występowała w imieniu gospodarstwa w postępowaniu zniesienia służebności. Osobie tej będą wydawane przez cały czas do chwili podniesienia lub wydania depozytu kupony od zdeponowanych papierów pupilarnych.

Dział IV. Podział wynagrodzenia.

Art. 48. 1. Podział pomiędzy poszczególne gospodarstwa wynagrodzenia, wydzielonego na wspólną własność za indywidualne służebności, następuje na mocy uchwały większości 2/3 wszystkich zainteresowanych przedstawicieli dziedziców władzących według jednolitej zasady, przyjętej w uchwale.

2. Na mocy uchwały większości 2/3 wszystkich przedstawicieli zainteresowanych dziedziców władzących,

wynagrodzenie wydzielone na wspólną własność za służebności grupowe lub gromadzkie, ulega podziałowi pomiędzy wszystkie uprawnione gospodarstwa według jednolitej zasady, przyjętej w uchwale, z zastrzeżeniem, że poszczególnemu gospodarstwu nie może być wydzielony obszar mniejszy od połowy obszaru, który przypadłby na mocy podziału, przeprowadzonego stosownie do przepisu cz. 3 niniejszego artykułu.

3. Na podstawie uchwały zwykłej większości przedstawicieli, wymienionych w cz. 2, podział wspólnego wynagrodzenia pomiędzy wszystkie uprawnione gospodarstwa winien być przeprowadzony w ten sposób, że jedną połowę tego wynagrodzenia dzieli się według ilości powyższych gospodarstw, a drugą połowę — w procentowym stosunku obszaru poszczególnego uprawnionego gospodarstwa do ogólnego obszaru wszystkich tych gospodarstw. Grunty, przypadające dla każdego gospodarstwa, winny być wydzielone w formie możliwie niewymagającej scalenia.

4. Część wygonu dworskiego, przypadająca dla poszczególnej wsi (miasteczka, miasta), dzieli się na zasadach, wskazanych w cz. 2 lub 3 niniejszego artykułu.

5. Projekt podziału, sporządzony przez mierniczego, zatwierdza komisarz ziemski. W razie zgłoszenia przez strony sprzeciwu w ciągu 14 dni od dnia doręczenia im orzeczenia o zatwierdzeniu projektu podziału komisarz ziemski winien przekazać sprawę za pośrednictwem okręgowego urzędu ziemskiego do okręgowej komisji ziemskiej, która rozstrzyga ostatecznie. Wniesienia wpisu dodatkowego do aktów, stwierdzających istnienie służebności, celem ujawnienia w nich podziału, dokonywa się przez dołączenie do oryginału i odpisów tych aktów odpisów prawomocnego orzeczenia komisarza ziemskiego lub okręgowej komisji ziemskiej.

6. Jeżeli podział wspólnego wynagrodzenia następuje w toku znośzenia służebności lub podziału gruntów, wspólnie użytkowanych, to projekt podziału okręgowa komisja ziemska może zatwierdzić łącznie z projektem zniesienia służebności lub podziału gruntów, wspólnie użytkowanych.

7. Przy scalaniu gruntów powyższe podziały odbywają się w trybie przepisów ustawy o scalaniu gruntów. Jeżeli rada uczestników scalenia nie ustali zasad podziału, to wspólne wynagrodzenie zostanie podzielone z urzędu według zasad, wskazanych w cz. 3.

Dział V. Podział gruntów wspólnie użytkowanych.

Art. 49. 1. Pastwiska, zwane wspólnymi wygonami, stanowiące wspólną własność właściciela nieruchomości ziemskiej i wsi, z prawem użytkowania ograniczonym wyłącznie do pasania inwentarza, należącego do obu stron, ulegają podziałowi pomiędzy strony w trybie umownym lub przymusowym, przewidzianym w niniejszym rozporządzeniu dla zniesienia służebności.

2. Przy przymusowym podziale na rzecz gruntów dworskich należy wydzielać $\frac{1}{3}$ całego obszaru tego wygonu; pozostałe $\frac{2}{3}$ ulegają podziałowi po-

między uprawnione wsie (miasteczka, miasta) w stosunku do ilości ich gruntów nadziałowych.

Art. 50. Przy przymusowym znoszeniu t. zw. „leśnych sianokosów” lub „pastwisk we wspólnym użytkowaniu właściciela majątku i włościan” mają zastosowanie zasady następujące:

- a) jeżeli drzewostan należy do właściciela majątku, a grunt do gromady wsi (miasteczka, miasta), przytem prawa gromady do korzystania z tego gruntu ograniczone są do pasania inwentarza lub koszenia trawy, to grunt z pod tych obszarów przechodzi na nieograniczoną własność gromady, drzewostan zaś winien być usunięty przez właściciela majątku według zasady, wskazanej w cz. 5 art. 37;
- b) jeżeli drzewostan oraz grunt pod pniami drzew stanowią własność właściciela majątku, natomiast grunt między drzewami należy do gromady z wyłącznym prawem jej do koszenia trawy lub pasania inwentarza, to podział tych wspólnych obszarów winien być dokonany według wskazań dokumentów, w których stosunek ten został wpisany; w braku tego wyszczególnienia na rzecz właściciela majątku winna być wydzielona $\frac{1}{3}$ wspólnego obszaru, $\frac{4}{5}$ zaś tego obszaru przechodzi na własność gromady wsi (miasteczka, miasta). Do usunięcia drzewostanu, znajdującego się na wydzielonych na własność gromady gruntach, ma zastosowanie przepis cz. 5 art. 37.

Dział VI. Wykonanie orzeczeń.

Art. 51. Po uprawomocnieniu się orzeczenia, zatwierdzającego umowę lub projekt, okręgowy urząd ziemski dokonywa następujących czynności:

- a) jeżeli wynagrodzenie nie zostało wyznaczone w gotowości lub w idealnej części nieruchomości ziemskiej, zarządza wykonanie umowy lub projektu na gruncie, wprowadzenie uprawionych w posiadanie wydzielonych im gruntów oraz sporządzenie niezbędnych dokumentów pomiarowych przy przymusowym postępowaniu; przy umownym postępowaniu w razie nieprzedłożenia przez strony w wyznaczonym terminie dokumentów pomiarowych, jak również w razie przedłożenia wadliwie sporządzonych dokumentów — okręgowy urząd ziemski zarządza sporządzenie ich na koszt strony, która się do tego zobowiązała wedle umowy, względnie na koszt obu stron; wszelkich czynności, związanych ze sporządzeniem tych dokumentów pomiarowych, wykonaniem umowy lub projektu na gruncie, przeniesieniem i usunięciem drobnych dzierżawców rolnych oraz wprowadzeniem w posiadanie, urzędy ziemskie dokonują w trybie administracyjnym bez uzyskania w tym celu zgody stron lub zainteresowanych osób trzecich;
- b) ustala na podstawie zatwierdzonego projektu lub umowy i wykończonych dokumentów pomiarowych treść dodatkowego wpisu do aktów, stwierdzających istnienie służebności;

- c) zeznaje w wydziale hipotecznym przez delegata, do tego szczególnie umocowanego, wnioski niezbędne do wykonania orzeczenia we właściwych księgach hipotecznych;
- d) wnosi wpis dodatkowy do znajdujących się w archiwach oryginałów i do przedstawionych przez strony odpisów aktów, stwierdzających istnienie służebności, przez dołączenie wpisu, ustalonego przez okręgowy urząd ziemski.

Art. 52. 1. Grunty, wydzielone na mocy niniejszego rozporządzenia, wolne są z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia, zatwierdzającego umowę lub projekt tego wydzielienia, od wszelkich ciężarów i ograniczeń prawa własności, zapisanych w działach III i IV wykazu hipotecznego lub w rejestrze wieczystym nieruchomości, z której zostały wydzielone.

2. Z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia, zatwierdzającego umowę lub projekt, oraz wprowadzenia uprawionych w posiadanie wydzielonego wynagrodzenia, dziedzina służebna zostaje zwolniona od zniesionych obciążeń.

Dział VII. Przepisy końcowe.

Zamiana gruntów.

Art. 53. W toku zniesienia służebności mogą być przez strony oddzielnie zawarte w trybie i ze skutkami niniejszego rozporządzenia lub objęte umową o zniesienie służebności wszelkie umowy o zamianę gruntów dziedzin służebnej i władających. Umowy takie, gdy co do projektowanej zamiany nie zostanie zgłoszony sprzeciw, ulegają zatwierdzeniu i wykonaniu w trybie, przewidzianym w niniejszym rozporządzeniu dla znoszenia służebności.

Służebności, nie wynikające z urzędzenia ziemskiego włościan.

Art. 54. 1. Służebności o takim samym charakterze gospodarczym, jak te, które wynikają z urzędzenia ziemskiego włościan, lecz nie związane z tem urzędzeniem, mogą ulec przymusowemu zniesieniu w trybie i na zasadach, przewidzianych w niniejszym rozporządzeniu dla przymusowego znoszenia służebności, jednak z zachowaniem postanowień cz. 3 i tylko przy przymusowym wykupie na cele reformy rolnej, przy parcelacji dziedziny służebnej, scalaniu gruntów, meljoracji oraz w związku z zatwierdzeniem lub wykonaniem planu urzędzenia gospodarstwa leśnego i tylko wówczas, gdy są ujawnione w wykazie hipotecznym lub rejestrze wieczystym dziedziny służebnej.

2. Postać i rozciągłość tych służebności określa się jedynie na podstawie wpisów hipotecznych lub wpisów w rejestrze wieczystym.

3. Wynagrodzenie za te służebności ustalone będzie na podstawie szacunku wartości znoszonych służebności i wydzielonych użytków, dokonanego zgodnie z postanowieniami art. 41.

Służebności bezprzedmiotowe.

Art. 55. Jeżeli służebności stały się bezprzedmiotowe albo w wyniku przebudowy ustroju rolnego na obszarze dziedziny zarówno służebnej, jak i władającej, albo na zasadzie odnośnych przepisów prawnych, a zwłaszcza z powodu połączenia w jednej

osobie prawa własności do jednego lub kilku gospodarstw i całej tej części dziedziny służebnej, na której służebności mogą być prawnie wykonywane przez te gospodarstwa, to okręgowa komisja ziemska stwierdzi na wniosek powiatowego urzędu ziemskiego wygaśnięcie takich służebności.

Oddawanie umów.

Art. 56. Umowy ustne, zawarte przed dniem 17 lutego 1922 roku, oraz zaginione także umowy na piśmie, których odpisy uwierzytelnione, zaświadczone lub uznane protokółarnie przez obie strony za ważne nie zachowały się, mogą być odtworzone na żądanie jednej ze stron lub z urzędu — w drodze protokółarnego dochodzenia komisarza ziemskiego lub jego zastępcy, jeżeli w wyniku tych umów zaniechano wykonywania uprawnień służebnościowych i wynagrodzenie, wydzielone za te uprawnienia w naturze, zostało objęte w posiadanie przez przedstawicieli gospodarstw.

Postępowanie uproszczone.

Art. 57. 1. W przypadkach, gdy zniesienie służebności lub podział gruntów wspólnie użytkowanych jest szczególnie trudny ze względu na dużą ilość uprawionych lub gdy zachodzi potrzeba bardzo szybkiego postępowania w związku z prowadzoną na tymże terenie inną akcją naprawy ustroju rolnego (scalanie, parcelacja i t. p.), do spraw, unormowanych niniejszym rozporządzeniem, może być zastosowane postępowanie uproszczone.

2. Uproszczenia mogą dotyczyć ustalenia zasad oszacowania korzyści służebnościowych na podstawie norm, ostatnio stosowanych przy umownym znoszeniu odpowiednich rodzajów służebności, i wskazania sposobu przeprowadzenia tego oszacowania, a także przedłożenia dokumentów, sporządzenia pomiarów, wymaganych przy normalnem postępowaniu, oraz zastąpienia zawiadomień i doręczeń osobistych przez odpowiednie ogłoszenia.

3. W tym przypadku czynności, zastrzeżone w niniejszym rozporządzeniu komisarzom ziemskim, ich zastępcom i delegatom okręgowych urzędów ziemskich oraz powiatowym urzędowi ziemskim i komisjom oszacowania służebności wykonywać będzie wyznaczony przez Ministra Reform Rolnych komisarz służebnościowy przy pomocy przydzielonych do niego, a niezależnych od właściwych terytorjalnie powiatowych i okręgowych urzędów ziemskich, komisarzy i podkomisarzy ziemskich; czynności, zastrzeżone okręgowemu urzędowi ziemskiemu w art. 8, 28, 45, 51 i 59 wykonywać będzie tenże komisarz służebnościowy; pozostałe czynności okręgowego urzędu ziemskiego oraz czynności okręgowej komisji ziemskiej wykonywać będzie specjalny delegat Ministra Reform Rolnych. Od zarządzeń i orzeczeń komisarza służebnościowego oraz przydzielonych do niego komisarzy i podkomisarzy ziemskich służy odwołanie do delegata Ministra Reform Rolnych; od nieostatecznych orzeczeń delegata, powziętych w zastępstwie okręgowej komisji ziemskiej, służy prawo odwołania do Głównej Komisji Ziemskiej.

4. Obszar, na którym będzie stosowane postępowanie uproszczone, oraz rozmiary stosowanych uproszczeń będą określane w każdym przypadku przez Ministra Reform Rolnych w drodze rozporządzenia,

ogłaszanych w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Koszty.

Art. 58. 1. Tytułem zwrotu kosztów wykonania projektów oraz wszelkich kosztów postępowania przymusowego urzędy ziemskie pobierać będą opłaty, wymierzane przez okręgowy urząd ziemski. Wysokość tych opłat, sposób ich pobierania, warunki zakreduwania w przypadkach wyjątkowych, jako też warunki zaliczkowego pokrycia przez urzędy ziemskie kosztów sporządzenia dokumentów pomiarowych przy postępowaniu umownem i wysokość opłat za sporządzenie tych dokumentów przez urzędy ziemskie na koszt stron określi rozporządzenie Ministra Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrem Skarbu. Opłaty mogą być zakreduwane i zaliczkowo pokryte przez urzędy ziemskie na czas nie dłuższy, jak 5 lat.

2. Wymienione opłaty ponoszą: przy postępowaniu umownem — strona, którą ten warunek obowiązuje wedle umowy, w braku tego warunku oraz przy postępowaniu przymusowem — obie strony po połowie.

3. Przy pracach, podejmowanych na miejscu w związku z postępowaniem, strony obowiązane są na każde żądanie urzędów ziemskich do świadczeń w naturze, które zostaną ustalone w rozporządzeniu Ministra Reform Rolnych.

4. Od osób, uchylających się od rzeczonych świadczeń, koszty tych świadczeń, pokryte przez urzędy ziemskie, będą ściągane w trybie administracyjnym, jako bezsporne należności skarbowe. Nie dotyczy to zastępców prawnych, występujących jako strony w imieniu władz państwowych.

Przepisy przejściowe.

Art. 59. Postanowienia niniejszego rozporządzenia winny być stosowane również w dalszym biegu postępowania w sprawach, wszczętych przed wejściem w życie tego rozporządzenia, jeżeli nie zapadło jeszcze orzeczenie okręgowej komisji ziemskiej, zatwierdzające projekt lub umowę; jednakże wszelkie czynności, prawnie dokonane i zgodne z niniejszymi przepisami oraz wszelkie umowy zachowują moc obowiązującą w dalszym postępowaniu. Zatwierdzenie umów, wymienionych w art. 56 oraz wszelkich zawartych przed wejściem w życie niniejszego rozporządzenia umów, w których wyniku przedstawiciele dziedziny władzących zaniechali wykonywania uprawnień służebnościowych i objęli w posiadanie wynagrodzenie za te uprawnienia, jak również wnoszenie w związku z zatwierdzeniem tych umów wpisów dodatkowych do aktów, stwierdzających istnienie służebności, winno nastąpić w trybie niniejszego rozporządzenia. Okręgowy urząd ziemski może w tych przypadkach zwolnić strony od przedłożenia odnośnych dowodów pomiarowych, jeżeli uzna za możliwe ustalenie treści wpisów dodatkowych i wniesienie ich do odnośnych aktów na podstawie zatwierdzonej umowy i opisu granic, sporządzonego przez komisarza ziemskiego.

Moc obowiązująca rozporządzenia.

Art. 60. Rozporządzenie niniejsze obowiązuje na obszarach województwa wołyńskiego, poleskiego,

nowogródzkiego i wileńskiego oraz powiatów grodzieńskiego, wołkowyskiego, bielskiego, białostockiego i sokólskiego województwa białostockiego.

Art. 61. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie czternastego dnia po jego ogłoszeniu; równocześnie tracą moc wszelkie przepisy prawne, dotychczas obowiązujące w sprawach niem unormowanych, w szczególności przepisy ustawy z dnia 10 stycznia 1922 r. w przedmiocie likwidacji serwitutów w województwach wołyńskim, poleskim i nowogródzkim oraz powiatach: białowieskim, białostockim, bielskim, grodzieńskim, sokólskim i wołkowyskim województwa białostockiego (Dz. U. R. P. № 10, poz. 65), jako też przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 26 lipca 1923 roku o rozciągnięciu mocy obowiązującej powyższej ustawy na powiaty: wileński, oszmiański, święciański, trocki i brasławski ziemi wileńskiej (Dz. U. R. P. № 78, poz. 613).

Postanowienia rozporządzenia niniejszego nie uchybiają w niczem przepisom prawnym, które przewidują właściwość sądów w sporach o ustalenie samego istnienia uprawnień służebnościowych.

Art. 62. Wykonanie niniejszego rozporządzenia powierza się Ministrowi Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości.

Prezydent Rzeczypospolitej: *I. Mościcki*

Prezes Rady Ministrów i Minister Spraw Wojskowych:
J. Piłsudski

Minister: *K. Bartel*

Minister Spraw Wewnętrznych: *Sławoj Składkowski*

Minister Spraw Zagranicznych: *August Zaleski*

Minister Skarbu: *G. Czechowicz*

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:
Dr. Dobrucki

Minister Sprawiedliwości: *A. Meysztowicz*

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych:
K. Niezabytowski

Minister Przemysłu i Handlu: *E. Kwiatkowski*

Minister Komunikacji: *Romocki*

Minister Robót Publicznych: *Moraczewski*

Minister Pracy i Opieki Społecznej: *Dr. Jurkiewicz*

Minister Reform Rolnych: *Witold Staniewicz*

Minister Poczty i Telegrafów: *Bogusław Miedziński*

76.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej

z dnia 1 lutego 1927 r.

o statystyce ruchu naturalnego ludności.

Na zasadzie art. 44 ust. 6 Konstytucji i ustawy z dnia 2 sierpnia 1926 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. № 78, poz. 443) postanawiam co następuje:

Art. 1. Osoby prowadzące akty stanu cywilnego względnie księgi metrykalne, obowiązane są z faktów ślubów, urodzeń i zgonów, zarejestrowanych przez nie w aktach stanu cywilnego, względnie w księgach metrykalnych, przysyłać co kwartał właściwej władzy administracyjnej I instancji sprawozdania indywidualne według formularzy, ustalonych rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych.

Jeżeli okrąg urzędowy osoby, prowadzącej akty stanu cywilnego, względnie księgi metrykalne, rozciąga się na dwa lub więcej powiatów, należy przysyłać każdej władzy powiatowej sprawozdania kwartalne z faktów ślubów, urodzeń i zgonów, dotyczących okręgu urzędowego danej władzy.

Art. 2. Sprawozdania winny być przedłożone za pierwszy kwartał najpóźniej dnia 15 kwietnia, za drugi najpóźniej dnia 15 lipca, za trzeci najpóźniej dnia 15 października i za czwarty najpóźniej dnia 15 stycznia.

Art. 3. Władza administracyjna I instancji kontroluje zupełność i dokładność nadesłanych danych, sporządza wykazy powiatowe i przysyła je wraz ze wszystkimi nadesłanymi sprawozdaniem do Głównego Urzędu Statystycznego w terminach następujących: za pierwszy kwartał do dnia 15 maja, za drugi do dnia 15 sierpnia, za trzeci do dnia 15 listopada, a za czwarty do dnia 15 lutego.

Art. 4. W miastach posiadających własne biura statystyczne i umieszczonych w wykazie, ustanowianym przez Ministra Spraw Wewnętrznych, osoby prowadzące akty stanu cywilnego, względnie księgi metrykalne, przysyłają sprawozdania do tych biur co tydzień, skąd będą one odsyłane do Głównego Urzędu Statystycznego w terminach, przepisanych w art. 3 niniejszego rozporządzenia.

Art. 5. Osoby prowadzące akty stanu cywilnego, względnie księgi metrykalne, są obowiązane udzielać na żądanie władzy administracyjnej wszelkich informacji i wyjaśnień, dotyczących zupełności względnie dokładności danych zawartych w przesłanych przez nie sprawozdaniach.

Art. 6. W razie opieszałości osób prowadzących akty stanu cywilnego, względnie księgi metrykalne w wykonywaniu obowiązków, nałożonych niniejszym rozporządzeniem, władza administracyjna I instancji może zarządzić wykonanie tych czynności na koszt winnego.

Art. 7. Główny Urząd Statystyczny komunikuje się z osobami prowadzącymi akty stanu cywilnego względnie księgi metrykalne, za pośrednictwem władz administracyjnych I instancji.

Art. 8. Za każdy fakt ślubu, urodzenia lub zgonu, wykazany w formularzach statystycznych, zgodnie z instrukcją wydaną przez Ministra Spraw Wewnętrznych, osoby prowadzące akty stanu cywilnego względnie księgi metrykalne, z wyjątkiem urzędów państwowych otrzymują tytułem zwrotu wydatków na materiały piśmiennne trzy grosze; sumy należne za ubiegły rok kalendarzowy, będą przekazywane przez Główny Urząd Statystyczny bezpośrednio